

Uitwerking plan van aanpak schone lucht akkoord

Het voorliggende plan van aanpak geeft invulling op het toegelichte proces in de RIN. Zoals beschreven bestaat het plan van aanpak uit twee delen: de maatregelen van het schone lucht akkoord waar Gemert-Bakel aan voldoet en de maatregelen die Gemert-Bakel zelf neemt waar verbetering van de luchtkwaliteit aanwezig is. De maatregelen van de gemeente zelf zijn opgesplitst in de thema's energietransitie, mobiliteit en elektrificatie.

Bij enkele maatregelen doet Gemert-Bakel meer dan noodzakelijk zou zijn bij deelname aan het Schone lucht akkoord. Dit staat beschreven bij de desbetreffende maatregel. Als voorbeeld wordt de warme sanering van de varkenshouderij genomen. De facilitering van het omvormen van de bestemmingsplannen is afgerond, maar het is nog wel een eis in het schone lucht akkoord. De gesprekken die de gemeente voert met eventuele deelnemers van de LBV/LBV+-regelingen is meer dan noodzakelijk zou zijn bij het Schone lucht akkoord.

Van belang om te vermelden is dat luchtkwaliteit gaat over stikstofoxiden (NOx), fijnstof (PM10 en PM2,5), ammoniak (NH3) en zwaveldioxide (SO2). De stoffen komen voornamelijk vrij door verbranding van fossiele brandstoffen of ontstaan uit de veehouderij. Geur maakt geen onderdeel uit van luchtkwaliteit.

Bij de verbranding van fossiele brandstoffen kan de uitstoot van de bovengenoemde stoffen verschillen. Factoren van invloed zijn verschillende fossiele brandstoffen, de toepassing van verschillende filters en verschillende uitvoeringen van machines. Dit maakt het berekenen van de exacte uitstoot complex. Daarom wordt in het plan van aanpak gesproken over uitstoot in het algemeen en uitstoot van CO2 in plaats van stikstofoxiden, fijnstof, ammoniak en zwaveldioxide.

Maatregelen Schone lucht akkoord

Aanbestedingen volgens MVOI-richtlijn

De eis van het Schone lucht akkoord is om minimaal aan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) te voldoen. Gemert-Bakel werkt in het aanbestedingsbeleid met Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Dit zijn hogere voorwaarden dan de MVI-richtlijn, dus Gemert-Bakel doet meer in het inkoopbeleid dan noodzakelijk zou zijn bij het Schone lucht akkoord.

Het zojuist genoemde Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) zorgt voor duurzaamheids- en sociale waarde. Dit komt bij de inkopen onder andere tot uitdrukking door:

- Actief maatschappelijk verantwoorde oplossingen te onderzoeken en de gemaakte keuzes te motiveren en vast te leggen in de inkoopstrategie.
- De markt uit te dagen om maatschappelijk verantwoorde oplossingen aan te bieden (bv. door het toepassen van gunningscriteria) bij inkopen waarbij impact te maken is.
- Waar mogelijk een maatschappelijk verantwoorde oplossing als “standaard” uit te vragen (bv. door gerichte leveranciersselectie en/of het stellen van minimale eisen).
- Het inkoopproces digitaal te laten verlopen en te werken met e-facturen.
- Wij streven ernaar om zo veel mogelijk duurzaam in te kopen. Onder de noemer duurzaamheid valt: het tegengaan van milieuvervuiling, het tegengaan van klimaatverandering (met name CO₂-reductie) en het bouwen aan een circulaire economie. Wij passen maatwerk toe in het realiseren van duurzame oplossingen en motiveren de gemaakte keuzes in de inkoopstrategie.
- Als ondergrens worden de door PIANOo vastgestelde duurzaamheidscriteria (ambitieniveau 1: basis) toegepast. Mogelijkheden voor het toepassen van duurzaamheidscriteria met ambitieniveau 2 en hoger worden actief onderzocht en daar waar mogelijk toegepast. Het hanteren van CO₂-reductie als gunningscriterium moet minimaal worden onderzocht.

Een directe en concrete luchtkwaliteitswinst is niet te bepalen. Wel is het aannemelijk dat de uitstoot van opdrachtgevers daalt door het aanbestedingsbeleid volgens de MVOI-criteria.

Nieuwe woonwijken zonder gasaansluiting en kachel en met bijvoorbeeld warmtepomp en zonnepanelen

Uitgangspunt bij de bouw van nieuwe woonwijken is Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG). Dit houdt in dat de woningen bijna een 'nul op de meter woning' zijn. In het bouwbesluit 2012 is opgenomen dat de verplichting voor gasaansluitingen is komen te vervallen. Met de invoering van de omgevingswet vervangt het Besluit bouwwerken leefomgeving het bouwbesluit 2012. Dat betekent dat de nutsbedrijven geen gasaansluitingen in nieuwe huizen hoeven aan te leggen. Het is wel toegestaan om het huis te verwarmen met hout of gas uit een tank. Daar zijn geen uitsluitingen voor.

In praktijk zijn in nieuwbouwwijken geen nieuwe distributieleidingen voor gas aangelegd en kan om die reden niet op gas verwarmd worden. De verwarming vindt plaats door middel van elektrische verwarming zoals bijvoorbeeld een warmtepomp, elektrische cv.-ketel, elektrische vloerverwarming, elektrische radiatoren. Voor zonnepanelen of warmtepompen is geen verplichting opgenomen in het Besluit bouwwerken leefomgeving.

De uitsluiting van het stoken van een kachel staat niet specifiek benoemd in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Bij verkoop van het huis/grond kan de gemeente opnemen dat een houtkachel niet in het huis mag komen, dat is nu niet het geval. In huizen van woningbouwcorporaties worden in praktijk geen kachels ingebouwd.

Een gemiddeld huishouden verbruikt in Nederland 1200m³ gas per jaar (1,8kg CO₂/m³). Dit houdt in dat ieder nieuwbouwhuis een belasting op de luchtkwaliteit voorkomt van 2160kg CO₂ ten opzichte van huizen met gasaansluiting.

Facilitering bij omvorming bestemmingsplannen na Warme Sanering en andere beëindigingsregelingen voor de veehouderij zoals LBV en LBV+

In het Schone lucht akkoord staat opgenomen dat gemeenten de uitvoering van het hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderijen borgen door middel van wijzigingen van bestemmingsplannen. De gesprekken die de gemeente voert met eventuele deelnemers van de LBV/LBV+-regelingen is meer dan noodzakelijk zou zijn bij het Schone lucht akkoord.

De Warme sanering Varkenshouderij heeft in 2022 plaatsgevonden. Daarbij hebben veertien varkenshouderijen in Gemert-Bakel hun bedrijf beëindigd. Dit heeft geleid tot een reductie van de emissies naar de omgeving. Vanuit het gemeentelijk orgaan is gefaciliteerd bij de te doorlopen procedures en het kunnen behalen van de deadlines voor de ondernemers.

Na afronding van de individuele trajecten is de volgende transitie gerealiseerd:

- Sloop circa 65.000 m² varkensstallen;
- Afname circa 57.000 stuks varkens;
- Afname circa 45.000 kg ammoniak;
- Afname circa 4.000 kg fijnstof.

Deze varkensrechten zijn door het Rijk uit de markt gehaald.

De landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (LBV/LBV+) is opgedeeld in een traject voor piekbelasters (LBV+) en bedrijven met een forse stikstofneerslag (LBV). Het gaat beide om vrijwillige regelingen. Voor de LBV is de aanmeldingsperiode inmiddels gesloten. De aanmeldingsperiode voor de LBV+ is recent verlengt tot 20 december 2024.

Het Rijk heeft deze aanvragen in behandeling. Het is momenteel nog onduidelijk hoeveel ondernemers die zich aangemeld hebben ook daadwerkelijk in aanmerking komen voor de subsidie. Indien de ondernemers in aanmerking komen is het nog de vraag of zij hier ook gebruik van gaan maken. Zodra ondernemers gebruik maken van de vrijwillige beëindiging, worden de vergunningen ingetrokken en de aanduiding “intensieve veehouderij” verwijderd uit het bestemmingsplan.

Positieve medewerking voor vergunningen fijnstofemissies van pluimveebedrijven

In juni 2021 heeft de Nederlandse Vereniging van Pluimveehouders een plan van aanpak van de pluimveesector voor reductie van fijnstof (PM10) gepresenteerd. De insteek vanuit de gemeente is vanaf het begin om positief mee te werken zodra pluimveehouders zich melden voor een vergunningsaanvraag.

Er is daarnaast wetgeving in ontwikkeling voor agrarisch fijnstof. Daarbij wordt het sectorplan van de NVP als input meegenomen. Deze wetgeving wordt nog voor consultatie voorgelegd. Het is momenteel nog niet bekend wanneer dit in procedure gebracht gaat worden. In de praktijk lopen vergunningaanvragen momenteel stroef door onder andere de stikstofproblematiek. De maatregel heeft op dit moment nog geen effecten aan de luchtkwaliteit.

Maatregelen Gemert-Bakel

De maatregelen die Gemert-Bakel neemt zijn opgesplitst in drie thema's. Dit zijn de thema's energietransitie, mobiliteit en elektrificatie.

Energietransitie

Te beginnen met een introductie over de **Transitievisie warmte (TVW)**. Dit is het beleidsstuk dat richting geeft waar Gemert-Bakel naartoe wil met de energietransitie. De TVW deelt de transitie naar een CO2-neutrale samenleving op in twee fases:

- Stap 1: aan de slag met energie besparen en isoleren
- Stap 2: aan de slag met aardgasvrij

In de Transitie Visie Warmte (TVW) is besloten om tot 2026 vooral in te zetten op bewustwording, energie besparen en isoleren. De focus ligt in het Plan van aanpak Schone lucht akkoord ook daar op. De TVW is vertaald naar het **CO2-bespaarprogramma**. Daarin is te lezen welke activiteiten versterkt en opgezet worden. Daarin staan ook maatregelen die bijdragen aan een verbetering van de luchtkwaliteit.

Maatregelen voor schonere lucht uit het CO2-bespaarprogramma zijn:

- Woningisolatie en energiebesparing
- Groene daken en openbaar groen

Stimuleren woningisolatie en energiebesparing

De stap tot isolatie van een huis of energiebesparing begint bij bewustwording. Gemert-Bakel heeft daarvoor een gratis energieloket. De gemeente biedt gratis voorlichting aan over het verduurzamen van je woning. Denk aan energiebesparing, energieopwekking en informatie over subsidies. Je kunt hiervoor terecht bij EnergieHuis Slim Wonen. Zij bieden verschillende diensten gratis aan:

- Gratis afspraak met een energiecoach in EnergieHuis Helmond
- Thema bijeenkomsten
- Inloopsprekuren in de Eendracht in Gemert en het Parochiehuis in Bakel
- Huisbezoek door een energiecoach
- Serviceloket voor een korte vraag

De eerste stap die gezet kan worden via het EnergieHuis is simpelweg energiebesparing. Dit kan door de verwarming lager te zetten of korter te douchen. Dit levert een directe besparing op van het gas- en stroomverbruik. Landelijk gezien daalt het gas- en stroomverbruik al jaren. Dit kan meerdere oorzaken tot gevolg hebben, waaronder energiebesparing.

Een andere oorzaak is het verbeteren van woningisolatie. Hiermee kan tot 60.000 ton CO₂ bespaard worden. Zo heeft afgelopen jaar de tochttour plaatsgevonden waarmee kleine(re) energiebesparende maatregelen zijn genomen bij huishoudens met een EFG-label. De maatregelen onder andere zijn het aanbrengen van tochtstrips, radiatorfolie en een waterbesparende douchekop. In totaal zijn bij meer dan 200 huizen deze maatregelen genomen.

Via de landelijke ISDE subsidie is het mogelijk om op grotere maatregelen zoals isolatie, glasvervanging of een warmtepomp subsidie te krijgen. Dit is onderdeel van het Nationaal Isolatie Programma (NIP). Gemert-Bakel zelf pakt het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed aan.

Aanleg van openbaar groen en stimuleren groene daken

Gemeente Gemert-Bakel zet in op het omvormen van verharde parkeerplaatsen. Waar mogelijk komt extra groen of bergingscapaciteit in de plaats met als doel de openbare ruimte klimaatbestendiger te maken. Door beperkingen in de openbare ruimte is het toevoegen van openbaar groen of bergingscapaciteit niet overal mogelijk. Het voordeel van extra groen is dat CO₂ en andere luchtvervuiling opgenomen wordt. De behaalde luchtkwaliteitswinst is niet te bepalen bij deze maatregel.

Ook stelt Gemert-Bakel een stimuleringssubsidie beschikbaar voor het aanleggen van een groen dak. Dit heeft als primair doel waterberging en isolatie van de woning tegen hittestress. Echter zorgt een groen dak voor extra isolatie zowel in warme en koude periodes. Een ander voordeel is dat een groen dak CO₂ en andere luchtvervuiling opneemt voor het fotosyntheseprocess. De hoogte van de stimuleringsbijdrage bij de aanleg van een groen dak is €25,00/m² vergroend dakoppervlak (van 5 m² tot 400 m²).

Mobiliteit

Voor de maatregelen op het thema mobiliteit is de **Mobiliteitsvisie Metropoolregio Eindhoven** van belang. De basis van de strategie is actieve mobiliteit. Er wordt prioriteit gegeven aan duurzame mobiliteitsvormen, prioritering van fietsvervoer en gedeelde mobiliteit voor de regio. Uiteindelijk blijft de auto van groot belang in het mobiliteitsaanbod en wordt gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak met maatwerk.

Uit de Mobiliteitsvisie Metropoolregio Eindhoven vloeien meerdere maatregelen die Gemert-Bakel neemt op het gebied van mobiliteit voort:

- Stimuleren van fietsmobiliteit en fietssnelroutes
- Deelauto's voor dienstreizen en inwoners
- Ontwikkeling OV-hubs

Stimuleren van fietsmobiliteit en aanleg van snelfietsroutes

Het doel is om mensen meer op de fiets te krijgen en de auto te laten staan. Het prioriteren van fietsvervoer gaat samen met het ontwikkelen van de snelfietsroutes Gemert-Eindhoven en Gemert-Helmond. Ook wil de gemeente interlokale fietsverbindingen tussen kernen versterken. Het doel daarvan is om het fietsvervoer toegankelijker en sneller te maken. Daarbij komt dat elektrische fietsen een steeds grotere actieradius krijgen en daardoor de mogelijkheden tot fietsvervoer groter worden.

Voor dit te bereiken loopt sinds kort een regionale fietscampagne. Met de campagne probeert de gemeente aandacht te krijgen voor de positieve effecten van fietsvervoer. Hoe groot het effect zal zijn van de bovenstaande maatregelen op het aantal extra fietsbewegingen is niet bekend. Daardoor is de gezondheidswinst niet te bepalen aan de hand van de beschikbare informatie.

Inzetten van deelauto's voor dienstreizen van werknemers

Gemeente Gemert-Bakel maakt gebruik van deelauto's. Hierdoor kunnen werknemers elektrische deelauto's gebruiken voor hun zakelijk reizen. In de eerste maanden van 2024 hebben de auto's 1000km aan dienstreizen afgelegd. De vraag naar de deelauto's is groter dan de capaciteit nu aankan. Ook kunnen inwoners gebruik maken van de auto's tegen een vergoeding. Met de kilometers van de inwoners lopen de auto's gemiddeld 2000km per maand.

De inschatting is dat de deelauto's ongeveer 24.000km aan dienstreizen vervangen in 2024. Door het gebruik van inwoners komt het totaal op ongeveer 48.000km. De kilometers in de elektrisch deelauto's vervangen de kilometers in een benzineauto. Dit betekent een vermindering van bijna 4.000 liter benzine in (8L/100km). De geschatte besparing voor 2024 komt neer op ongeveer 9000kg CO₂ (2,3kg CO₂/L benzine). De verwachting is dat de besparing verder oploopt de komende jaren.

Gemeente Gemert-Bakel doet mee aan de pilot Sociaal Delen. Het Sociaal Delen houdt in dat een speciale prijs wordt gerekend voor mensen die minder bedeeld zijn, waardoor zij vaker gebruik kunnen maken van de deelauto's. Het aantal deelauto's krijgt een uitbreiding met de pilot sociaal delen. Er komen drie extra deelauto's die verspreid door Gemert staan voor gebruik. Het aantal kilometers van de deelauto's zal naar verwachting toenemen door de pilot Sociaal Delen.

Ontwikkeling van OV-hubs

Gemert-Bakel onderzoekt momenteel de haalbaarheid van twee OV-hubs. Het doel van de OV-hubs is om OV-vervoer beter toegankelijk te maken en inwoners te stimuleren om met het OV te reizen in plaats van de auto. Dit heeft luchtkwaliteitswinst als gevolg hebben zodra meer inwoners gebruik maken van het OV. De OV-hubs zullen 2 halteringen per rijrichting hebben.

Bij de OV-hubs komen fietsenstallingen en parkeerplaatsen. Daarmee wordt het OV-vervoer toegankelijker. Cijfers voor het aantal te verwachte extra OV-reizigers zijn niet bekend. De mogelijke luchtkwaliteitswinst is daarom op dit moment niet te bepalen.

Elektrificatie

Nederland is hard bezig met de elektrificatie van voertuigen en materieel. Het doel is vanuit landelijk beleid om vanaf 2030 enkel elektrische voertuigen te verkopen. Deze auto's rijden dan op elektriciteit uit een batterij, waterstof-brandstofcel of zonnepanelen.

Gemeente Gemert-Bakel gaat mee in de elektrificatieopgave. Concrete voorbeelden van maatregelen van deze opgave zijn:

- Openbare laadpalen voor elektrische voertuigen
- Elektrificatie van eigen bedrijfsvoering

Plaatsen van openbare laadpalen voor elektrische voertuigen

Momenteel zijn 80 publieke laadpunten in de gemeente Gemert-Bakel beschikbaar. Om in 2025 in de laadbehoefte van elektrische personenauto's te voorzien zijn ongeveer 187 publieke laadpunten nodig. In 2030 en 2035 zijn respectievelijk 439 en 896 publieke laadpunten nodig voor deze gebruikersgroep.

De aanleg van een laadpaal levert niet direct gezondheidswinst op, maar met het faciliteert inwoners in de transitie van verbrandingsmotoren naar elektromotoren. Daarbij kan rekening gehouden worden met 13.000km per jaar en bijna 1000 liter benzine (8L/100km). Dit levert een besparing op per extra elektrische auto van 2.000kg CO₂ (2,3kg CO₂/L benzine). Daarbij komt dat meerdere elektrische auto's afwisselend gebruik kunnen maken van één elektrische laadpaal.

Elektrificatie eigen bedrijfsvoering

De buitendienst schakelt zo veel als mogelijk over naar elektrische voertuigen. Zodra voertuigen toe zijn aan vervanging overweegt de buitendienst een omschakeling naar een elektrisch voertuig. Echter loopt de buitendienst ertegenaan dat elektrische voertuigen nog niet voor alle toepassingen functioneel zijn. Zo draaien de BOA's dubbele diensten en is de actieradius daarvoor momenteel nog niet toereikend.

Ook voor zwaardere voertuigen is elektrisch nog niet toereikend. Voor werkzaamheden met een grote vraag naar vermogen zijn elektrische voertuigen vaak nog niet geschikt. De vervanging van het materieel van de buitendienst is opgenomen in het vervoersplan van Gemert-Bakel. Ook gaan onderhoudswerkzaamheden, schoonmaak en afvalinzameling elektrificeren geëlektrificeerd worden zodra een passende oplossing voorhanden is.

In de buitendienst zijn drie Ford Transit bussen vervangen voor elektrische bussen. De oude bussen hebben dienst gedaan vanaf 21 juli 2005. De nieuwe elektrische voertuigen zijn op 10 november 2020 geleverd. De elektrische voertuigen hebben in 3.5 jaar 124.000km elektrisch gereden (jaarlijks ruim 35.000). Dit betekent een jaarlijkse besparing van ruim 3.500 liter diesel (10L/100km) en een besparing van ruim 9.000kg CO₂ (2.6kg CO₂/liter diesel).

Electrische auto's

- VHL-75-F	22334 km
- VHL-76-F	18374 km
- VHL-77-F	83377 km

Oude voertuigen:

- 99-BT-VZ	158300 km (nog in gebruik)
- 96-BT-VZ	218889 km
- 87-BT-XH	233000 km

Het materieel van de buitendienst is zo veel als mogelijk overgeschakeld naar elektrisch. De buitendienst beschikt over een elektrische motorzaag, heggenchaar, bladblazer en bosmaaier. Echter heeft de buitendienst nog een brandstofuitvoering achter de hand, zodra calamiteiten zich voordoen snel gehandeld moet worden. Net zoals bij de voertuigen kan het vermogen van het elektrisch materieel een uitdaging zijn.

Voor het onderhoud in de kernen wordt samengewerkt met Senzer en alle materialen zijn elektrisch. Ook zijn zij bezig met het omschakelen van het wagenpark naar elektrisch. Hierdoor wordt uitstoot en luchtvervuiling in het dorp voorkomen. De exacte gezondheidswinst van het elektrisch materieel van zowel de buitendienst als Senzer is niet inzichtelijk te maken. Dit komt omdat geen urenregistratie van het materieel wordt bijgehouden.